

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ІНТЕГРАЦІЇ ПРОФЕСІЙ

Оксана Оліферчук,
молодший науковий співробітник
лабораторії змісту професійної освіти і навчання
Інституту ПТО НАПН

України Соціально-економічний розвиток України на сучасному етапі характеризується глобальними перетвореннями в усіх сферах життєдіяльності суспільства, що вимагає нових стандартів якості підготовки кваліфікованих робітників в усіх галузях господарювання. Робітник на виробництві відіграє важливу роль, оскільки від рівня його компетентності залежить якість кінцевого продукту чи надання послуг.

Тісний взаємозв'язок економічної ефективності виробництва від кваліфікаційного рівня і компетентності його робітників обумовлює проектування змісту професійно-технічної освіти на основі компетентнісного підходу.

Оскільки основні параметри системи вітчизняної освіти визначались в минулому столітті на основі іншого соціально- економічного ладу, сьогодення вимагає оновлення стандартів як освітніх, так і професійних. На це вказують численні дослідження, проведені як українськими, так і зарубіжними вченими.

Висновки науковців зводяться до визнання того, що система освіти України орієнтована на запам'ятовування фактичної інформації й заучування певних прийомів; вона слабо реагує на «сигнали» ринку праці, які вимагають від держави якості освіти та ефективного використання освітніх ресурсів. Сьогодні дедалі частіше роботодавці закликають до стабілізації істотного дисбалансу між вимогами, що пред'являються до претендентів на робочі місця, та якістю підготовки випускників ПТНЗ.

Загальноосвітні тенденції організації виробництва і сфери послуг вимагають від сучасного робітника вміння набувати технічну і технологічну кваліфікацію, вирішувати нові завдання, оволодівати новими функціями, бути здатним швидко адаптуватися до нових умов.

Під час аналізу сучасного стану підготовки кваліфікованих робітників за інтегрованими професіями було виявлено невідповідність рівня підготовки кваліфікованих робітників запитам роботодавців, змінам, що відбуваються на ринку праці, у галузях виробництва.

На думку вчених, інтеграція професій, що обумовлена потребами суспільства, забезпечить роботодавців кваліфікованими робітниками. З цією метою вузькі кваліфікації професій укрупнюються шляхом об'єднання видів робіт, що технологічно пов'язані між собою і можуть виконуватися одним робітником певної кваліфікації. Наприклад, укрупнені професії «офіціант», «бармен», «буфетник», «адміністратор залу» у сфері послуг дають можливість випускнику училища виконувати ці види робіт упродовж

професійного життя і за необхідності переходити з одного виду роботи на інший.

У словнику професійної освіти за редакцією Н. Г. Ничкало визначається: професія інтегрована – укрупнена професія, в якій інтегровані кілька монопрофесій і/або видів професійної діяльності з метою навчання за єдиним стандартом ПТО.

Навчання за інтегрованими професіями дає позитивні результати та сприяє: оптимізації змісту навчання; збільшенню часу на виробниче навчання й практику; розширенню і поглибленню рівня знань, умінь, навичок; раціональному використанню навчального часу при освоєнні інтегрованої професії; посиленню зацікавленості учнів у навчанні й отриманні широкої кваліфікації; значній економії коштів на підготовку майбутніх фахівців.

Інтеграція професій за галузями може бути як внутрішньогалузева, так і міжгалузева.

Внутрішньогалузева інтеграція, як об'єднання монопрофесій однієї галузі, передбачає:

інтеграцію професій, що мають значні спільні функціональні характеристики, або виконуються послідовно в технологічному процесі (до прикладу, у будівельній галузі такі інтегровані професії затребувані на великих спеціалізованих будівельних підприємствах, або на комбінатах по виготовленню будівельних матеріалів і конструкцій);

інтеграцію професій, що мають часткові, незначні, спільні функціональні характеристики, або не пов'язані послідовністю в технологічному процесі, можуть виконуватися з певним розривом в часі (їх об'єднують спільні знання будівельних матеріалів, креслень, інструменту, охорони праці тощо. Такі інтегровані професії використовуються на будівельних підприємствах, що виконують закінчений цикл підрядних робіт, або повний комплекс будівництва);

інтеграцію професій, що не мають спільних функціональних характеристик, не пов'язані послідовністю технологічного процесу, але притаманні одній галузі (такі інтегровані професії потрібні невеликим підприємствам, які потребують працівників з широким колом обов'язків).

Міжгалузева інтеграція, як сукупність окремих професій, притаманних різним галузям, передбачає:

інтеграцію професій, що мають частково спільні функції (зварювальні, слюсарні роботи);

інтеграцію професій, що не мають жодних спільних функцій, але можуть бути необхідними в певних умовах одному працівникові.

Рівні інтеграції видів робіт можуть бути: низький (встановлюються незначні взаємозв'язки між раніше незалежними частинами змісту навчання); середній (встановлюються істотні різносторонні взаємозв'язки, що приводять до істотних змін змісту навчання); високий – з'являється новоутворення, в якому інтеграційні процеси супроводжуються ґрунтовною перебудовою змісту навчання.

Переваги інтеграції професій для ПТНЗ полягають у гнучкому реагуванні сфери праці на зміни у технологіях і змісті діяльності; встановленні взаємозацікавлених відносин з потенційними роботодавцями; регулюванні процесу працевлаштування випускників; використанні механізму зовнішнього оцінювання кваліфікаційного рівня випускника. Для роботодавців – варіативність, різностроковість освітнього процесу; можливість впливати на зміст та організацію навчання, можливість контролювати кінцевий результат підготовки робітника.

З вищезазначеного стає зрозумілим, що система профтехосвіти має готувати багатопланового працівника, який повинен виконувати широкий спектр вимог щодо компетенцій і кваліфікацій як на ринку в цілому, так і окремого роботодавця, а інтеграція професій обумовить високу якість підготовки кваліфікованого робітника, здатного легко адаптуватись у процесі динамічних змін до вирішення нестандартних ситуацій, до мобільності у професійній діяльності (в тому числі й на міжнародному рівні).

Перспективним напрямом діяльності в цьому плані є проектування змісту ПТО та розроблення ДСПТО нового покоління.